

izpraševal jih je le v težkih slučajih, tako, da je s svojim prirojenim stremljenjem po osumljenju ostal skoro ob strani, brez pomoči, brez sveta, takorekoč sam z mnogo bolj zvitimi možmi v neizmerno težkem položaju, v katerem bi potreboval, da bi se rešil, vsakovrstnih pomoči, izhodov in spoznanj.

Tako se je pustil polagoma, stopnično in zalezujoče zapeljati. Ker ni izdelal nobenega načrta, je konferenca navadno razpravljala na podlagi kakšnega francoskega ali angleškega načrta. Bil je torej prisiljen zavzeti trajno obstrukcionistično stališče kritičizma in negacije, če je hotel doseči, da se načrt ni popolnoma oddaljil od smeri njegovih idej in namerov. Če so mu ugodili v kaki točki z navidezno velikodušnostjo (ker je vedno nasvetoval stvari, ki jih ni nihče vzel za resne), je bilo zanj težko ne popustiti v drugi.

Vrhu vsega so ga kmalu prikazali kot moža, ki brani Nemce; žalobno je bil za očitane, češ, »da je prijazen Nemčiji«, ne-spametno občutljiv.

Kmalu je moral računati z dejstvom, da so bile v programih njegovih francoskih, angleških in italijanskih tovarišev važne točke, ki bi jih ne mogel opustiti, dokler bi diplomacija ostala tajna.

Kaj naj bi storil? Se vrnil v Ameriko, ne da bi kaj uredil? ali pa poizkusil oklicati ves svet preko glav konference? Bilo so prenevarne alternative, posebno za politika.

Stališče Wilsona je postalo tedaj v lastni državi oslabiljeno in nihče ni mogel vedeti, če bi ameriško javno mnenje odobravalo uporno stališče. Poleg tega bi javni prelom s tovariši naščuval proti nemu vse strasti, izvirajoče iz sovraštva proti Nemčiji, ki je obvladovalo javno mnenje vseh zaveznških držav. In če bi bil likvidiran, kaj bi postalo iz Zveze narodov? Ali ni bil to morda izid največje važnosti za srečo sveta? Pogodbo bo mogoče s časom popraviti in zboljšati. Mnogočaka, kar se je zdelo v njej tehtnega, bi zgubilo na važnosti, in mnogokaj, kar se je zdelo iz istega razloga neizvedljivo, bi ne bilo nikoli uresničeno. Zveza pa, čeravno nepopolna, je bila nekaj stalnega. Resnice in pravice mednarodnih odnosov ni bilo mogoče ustvariti v malo mesecih; roditi bi se morale polagoma iz delovanja Zveze. Clemenceau je bil tako spreten, da mu je dal razumeti, da Zveza narodov brez odškodnine ne more požreti.

V »krizi svoje usode« se je znašel Wilson sam. Pokopan je bil v konferenci, kjer ga ni mogel doseči noben glas njegovih prijateljev vseh narodnosti. Neizogibno potrebna pomoč, zbrana sila mu je manjkala. Z druge strani je nemški teror še vse dušil in tudi prijazna mu javnost je čutila potrebo razsodnosti, da se sovražnik ne osrči. Tako se je zgodilo, da je Wilson poslal nazaj ladjo »George Washington«, ki je v hipu opravičene ogorčenosti ukazal, naj bo pripravljena, da ga odnese proč od teh brezvestnih pariških ambijentov in ga pripelje nazaj na sedež njegove moči, kjer bi lahko našel samega sebe.

In tu je to, kar bi lahko imenovali njegov bogoslovski in prezbiterijski temperament, postalo nevarno. Ko je spoznal, da so gotove koncesije postale neizogibne, bi lahko s pomočjo gospodarske moči Zedinjenih držav poizkusil s trdnostjo in zmožnostjo rešiti kar največ bistvenega na račun žrtve postranskih stvari. Toda predsednik ni bil zmožen tako jasne odločbe s samim seboj. Bil je preveč vesten. Čeravno so bili tedaj kompromisi potrebni, je ostal vedno principov in štirinajst točk je ostalo obveza, ki ga je absolutno vezala. Ničesar bi ne storil, kar bi ne bilo častno; ničesar bi ne storil, kar bi ne bilo pošteno in pravično; ničesar bi ne zagrešil proti svoji veliki vero-povedi.

Tako so postale štirinajstere točke dokument za tolmačenje in razpravljanje in za ves oni umstveni vidov samoprevare, s katero so se dedje Wilsonovi prepričali, da morajo slediti cilju, ki so ga smatrali za pravičnega, v soglasju z vsako črko peterih zapovedi.

Stališče Wilsona napram njegovim tovarišem je postalo tedaj sledeče: »Dokazite mi, da vse, kar zahtevate, soglašava v resnici z bistvom proglašeno, ki me vežejo.« In najbolj bistroumi zofisti in najbolj hinavski izdelovalci načrtov so bili vpreženi v delo in izdelali več najprebrisanejših načrtov, ki bi na prvi pogled oslepili mnogo bolj bistrovide ne moža je Wilson!

Tako se je zgodilo v vprašanju Avstrije. Namesto, da bi rekli, da je prepovedano Nemški Avstriji združiti se z Nemčijo brez dovoljenja Francije (ki bi se uprila s pestmi proti temu principu samoodločbe), je pogodba določila, da »Nemčija pripoznava in bo vestno spoštovala neodvisnost Avstrije v mejah, ki jih bo določila pogodba med to državo in zaveznškimi in asociiranimi vele-vlastmi; pripoznava, da je ta neodvisnost neizpremenljiva brez privoljenja sveta Zveze narodov.«

Isto se je zgodilo v vprašanju Gdanskega in v drugih slučajih. Toda do padca moralne moči predsednika Wilsona in do omračenja njegove razumnosti je prišlo, ko se je Lloyd George in Clemenceau posredilo prepričati ga ob velikem osupnenju njegovih svetovalcev, da mora vse stroške zavzetih za vojne penzije, likvidacije, odškodnine itd. plačati Nemčija poleg odškodnin za škodo, ki jo je pretrpelo civilno prebivalstvo vsled napadov z zemeljske, zračne in morske strani. Začela se je tedaj dolga teološka borba, kjer je bil koncem konca predsednik Wilson prisiljen kapitulirati pred mojstrskim delom zolistične umetnosti.

In ko je Brockdorff-Rantzau v svojem odgovoru neizogibno poudarjal, da je Nemčija položila orožje na podlagi gotovih zagotovitev in da pogodba v mnogih podrobnostih z njimi ne soglašava, tedaj ravno tega Wilson ni hotel priznati. Če bi predsednik Wilson priznal, da je nemški odgovor tehten, bi to pomenilo razbiti samozavest in pretrgati njegovo duševno ravnovesje. Tako se je zgodilo, da je zamogel Clemenceau doseči to, kar bi pred mesecem dni ne bilo mogoče, namreč, da Nemcev niso zaslišali. V svojem strahu je celo Lloyd George spoznal, da ni mogel v petih dneh prepričati Wilsona, da je vse, kar so mu v petih mesecih dokazovali kot pošteno in pravično, popolnoma zgrešeno! Bilo je težje odpreti temu staremu presbiteriancu oči, kot ga oslepiti, kajti sedel je šlo za njegovo vero in samozavest. Tako je bil predsednik Wilson sam, ki je v zadnjem aktu vztrajal in odbil vsak sporazum!

Toliko izvajanja Angleža Keynesa Morda je slika presubjektivno podana in prekoncizna da bi bila popolnoma jasna. Toda nekaj sledi brez dvoma iz nje: da je vsa plemenita Wilsonova idealnost bila osleparjena za najlepše cilje, ki jih je pričakovalo človeštvo od nje. Na pariški konferenci ni zmagala pravičnost in ljubezen do miru, pač pa zavijčja, moč in hinavstvo. Veliki etični program Wilsonov je podlegel brezvestnemu, hladno računajočemu političnemu egoizmu in njegove štirinajstere točke, ki bi morale biti podlaga novemu svetovnemu redu, so se pogrezile v nemarlnem pariškem blatu... Alré.

Prispevajte za sklad S. L. S.

Jezerško.

Piše Dr. Rudolf pl. Andrejka.

(Dale.)

Če izvzamemo turiste, pastirje in lovce, ima Jezerjan štiri pota, po katerih pride iz jezerske kotlinske doline: državna cesta na eno stran proti Kranju, na drugo proti Železni Kapli, vozna pot v Korte in pešpot preko Komende v Tržič. Slednja imenovana pot se sicer danes prav malo uporablja, vendar bi se dalo sklepati po narečju, ki ga slišiš na Jezerškem, da so se priselili nekdanji Jezerjani v svojo mirno dolinico iz hribovske tržiške okolice. Državna, v Kranj vodeča cesta služi Jezerjanom kot najvažnejša prometna zveza v gospodarskem oziru, cesta v Železno Kaplo jih veže z ozemljem, s kojim je Jezerska občina politično spojena, Korte sime nastalo iz Korita) pa je kraj, s kojeja prebivalstvom živijo samozavestni jezerski republikanci in resnično prijateljskih stikih.

Najobčnejša pot v Korte pelje čez Rblekove Klešče. Tako se imenuje pot, ki se pričinja pri hiši posestnika Rbleka in vodi strmo navzgor. Po leti ne vozijo veliko po tej poti, pač pa vozijo po zimi in v

* Glej »Slovenca« z dne 21. februarja, 2. in 3. aprila 1920.

Draginjska anketa.

LDU Ljubljana, 9. aprila. Včeraj za-početo delo gospodarske ankete za posvetovanje o omejitvi rastoče draginje živil in v obče gospodarskih potrebščin se je danes nadaljevalo. Zanimanje za razprave te ankete, ki se je vršilo javno, je veliko. Galerije sejne dvorane v deželnem dvorcu, kjer se vrši posvetovanje, so vedno dobro obiskane. Tudi udeležba s strani delegatov in ekspertov raznih organizacij producentov, trgovcev in konsumentov ter drugih gospodarskih in državnih institucij je vedno mnogobrojna.

Današnja tretjo sejo je otvoril predsednik deželne vlade dr. Brejca ob 9. uri in je prešel takoj v razpravo o 4. točki dnevnega reda:

KAKO OMEJITI RASTOČO DRAGINJO GLEDE KMETSKIH IN GOSPODARSKIH POTREBŠČIN.

Kmetijski svetnik Viljem Rohrmann je podal obširno strokovno poročilo in predlagal nastopne odpomočke:

1. Nakup gospodarskih potrebščin naj se centralizira in vrši pod državnim nadzorstvom.

2. Uvoz carina naj se zniža oziroma odpravi za gospodarske predmete, ki jih moramo uvažati.

3. Prodaja gospodarskih potrebščin po trgovinah naj se uradno kontrolira in naj se poveri s to nalogo urad proti navijalcem cen. Preprečiti je neupravičeno draženje po trgovcih, prekupcih, agentih, komisijonarih in verižnikih.

4. Cene za gospodarske potrebščine naj se redno razglašajo po tistih listih, ki so razširjeni po deželi, da se ne more izkoristiti neorijentiranosti kmetijskega ljudstva po prekupcih in verižnikih.

5. Prepove naj se izvoz vseh industrijskih odpadkov, ki se rabijo kot močna krmila.

6. Pospeši naj se proizvajanje gospodarskih potrebščin doma v lastni državi.

7. Za izvoz domačih pridelkov naj se zahteva plačilo v domači valuti, da se njena vrednost s tem povzdigne.

8. Draženje po verižnikih in navijalcih cen naj se prepriči z najstrožjim zakonom.

Zastopnik zveze trgovskih gremijev in združenj I. Mohorič ugotavlja k 2. točki predlogov, da je carina za kmetijske stroje in potrebščine za lastno uporabo že odpravljena s posebno naredbo, objavljeno v Uradnem listu št. 159 od 12. oktobra 1919.

Zastopnik Prekmurja, župan Sever, omenja, da se carinarji ne drže te naredbe in zacarinijo kmetijske gospodarske potrebščine.

Na predlog predsednika se izpremeni 2. točka predlogov vsled tega z besedilom: »Predpisi glede carine prostega uvoza kmetijskih potrebščin naj se strogo izvajajo.«

DOPUSTNI TRGOVSKI DOBIČEK.

Ker se nihče ne oglasi k besedi, smatra predsednik, da so stavljeni predlogi odobreni in preide k 5. točki dnevnega reda: »Dopustni trgovski dobiček.« O tem predmetu je pripravil tajnik Trgovske in obrtne zbornice dr. Murnik obširno poročilo, ki vprašanje razsvetljuje vsestransko. Zanimiva so izvajanja govornika, iz katerih sledi, da kurz tujih valut nikakor ne odgovarja kupni ceni krone pri nas. V pametni, gospodarskim razmeram primerni rešitvi valutnega vprašanja ima vada sama najboljšo sredstvo v rokah, omiliti draginjo izdelkov, ki jih produciramo sami, in onih, ki jih moramo kupovati v inozemstvu. Tu treba dejanja, dejanja, dejanja! je vzkliknil poročevalec med splošnim odobravanjem. Odločnega in hitrega dejanja,

sicer pridemo prepozno, da odvrnemo katastrofo. Zakaj tudi povprečna svetovna mera draginje se dviga, cene inozemskemu blagu gredo tudi v inozemskih valutah kviku. In čimbolj gredo kviku, in čim slabša je naša valuta, tem dražje je za nas blago, ki ga toliko potrebujemo iz inozemstva.

Tajnik trgovske zbornice dr. Murnik je završil svoje poročilo o dopustnem trgovskem dobičku s sledečimi predlogi:

1. Da vedo trgovci, industriji in obrtniki, kaj smejo in kaj ne, je treba, da se izda nemudoma odredba, ki naj določa jasno in nedvoumno določa temeljno ceno, od katere si sme prodajalec računati primeren odstotek kot svoj zaslužek in ve, kakšen odstotek je v posameznih strokah še smatrati kot dopustni zaslužek.

2. Oblastim, ki jim je poverjeno sodstvo v vprašanih navijanja cen itd., naj se v prvi inštanči, vsaj pa v drugi inštanči pridružijo sodniki-lajki iz strokovnih krogov enako, kakor je to pri trgovskih sodiščih. Če je taka uredba upravičena pri sodiščih, kjer gre za sporna vprašanja nekazenskega značaja, je tembolj upravičena v vprašanih, kjer gre za čast prizadetih, za kazen denarne globe in zapor.

Tekom zelo obširne debate, ki se je razvila o tej točki dnevnega reda je predlagal predsednik trgovskega gremija, trgovec Jelacin kot tretjo točko k predlogom poročevalca sledeči predlog:

Vlada naj sestavi poseben odsek, v katerega naj se pritegnejo trgovci-strokovnjaki ter zastopniki trgovske obrtne zbornice, ki naj bi predelali to obširno tvarino ter določili dopustnost dobička pri prodaji posameznega blaga. Sklepe tega odseka naj deželna vlada takoj razglasi naredbenim potom.

V razpravi, ki se je v tem okvirju vršila posebno o določitvi mlevnine, je predlagal zastopnik zveze industrijev ing. Šuklje nastopno:

V svrhu določitve mlevnine se postavi posebna komisija, sestavljena tako: 1. Zastopnik deželne vlade, 2. en zastopnik ministrstva trgovine in industrije, oddelka v Ljubljani, 3. en zastopnik odseka za prehrano, 4. en zastopnik poverjenstva za socialno skrb, 5. en zastopnik trgovske obrtne zbornice, 6. en zastopnik zveze industrijev, 7. dva zastopnika slovenskih mlinov. Komisija naj započne svoje delo še danes 9. t. m. ter ga naj izvrši v čim krajšem času.

Ta predlog je bil sprejet z dostavkom, da naj se udeležo tega odseka tudi dva zastopnika organizacije mlinarskih delavcev. Nadalje en zastopnik kmetijstva (Kmetijske družbe) in tajnik Kmetijske nakupovalne zadruge v Kamniku g. Bore kot zastopnik zadrugištva. Predsednik — v zameno predsednika deželne vlade dr. Brejca je bil prevzel medtem predsedništvo poverjenik za notranje zadeve Remec — je odredil, naj se ta odsek sestane danes ob 17. uri v deželnem dvorcu. Ravnatelj centralne uprave v Ljubljani Težak je predlagal: »Člane komisij, ki revidirajo razre lokale trgovcev in njih zalog in postopajo pri tem poslu iz osebnega ali političnega sovraštva, naj deželna vlada kategorično kaznuje.« Predsednik je izjavil na ta predlog, da se samo ob sebi razume, da morajo člani take komisije pri preiskavah postopati popolnoma objektivno, kajti sicer bi se itak moralo postopati proti njim po predpisih kazenskega zakona.

Tajnik trgovske in obrtne zbornice dr. Windischer je v daljšem govoru obžaloval, da manjka danes legalni trgovini stalnosti miru in varnosti, ter da morajo vsi faktorji doprinesiti k temu, da zadobe trgovci stališče sigurnosti. Nadalje je naglašal, da mora naše prizadevanje iti za

petje v razgrajanje, govorjenje pa v nesramne šale, ki žene sramežljivemu rudečico v lica. Sklep je preklinjanje, pretep in poboj. Človek, krona stvarstva, se poniža pod brezumno žival. Ko vidim, — tako piše Rosegger dalje — »izgubo človeške časti, šel bi najraje v hlev in prosil nedolžno živinico, naj ne zameri, da je priklenjena z verigo k jaslim, ker je pijan človek dosti manj vreden kakor ona.«

Ljudje so se ustavljali pred napis in jih čitali. Gotovo je vsak spoznal resnico navedenih besedi in brčkone sklenil pobjljanje, ako se je čutil prizadetega. Na lepkih so bili naznanjeni tudi dnevi, ob katerih imajo posamezni stanovci svoja tozadevna zborovanja, kedaj ima družba treznosti shod za dijake, kedaj za učitelje, za delavce itd.

Tud v Sloveniji imamo vnete oznanjevalce treznosti. S podrobnim delom t. j. z zbiranjem posameznih stanov po koroškem vzorcu bi se dosegli še boljši uspehi v boju zoper zlorabo alkohola.

Veliko ran nam je vsekala vojska, toda polagoma se bodo že zacelile. Upajmo, da pridemo očiščeni v ognju trpljenja, k spoznanju Tistega, ki nas ni ustvaril samo za ta svet, temveč nam je odločil tudi drugo boljšo srečo v večnosti.

snegu gonijo panje (hlode). Po eni uri hoda prideš po strmi, a senčnati poti na prelaz med Vernikovim Grintavcem in Pristovnikom Storžicem. Jezerjan pravi, da je prišel v Roblekovo planino. Skoro vsak jezerski posestnik ima namreč svojo planinkonje. Tudi tujo govejo živino jemljejo Jene rabi doma, prešiče, ovce, semtertja tudi konje. Tudi tujo govejo živino, jemljejo Jezerjani na pašo v planino; pripeljejo jo zlasti iz Kranjskega. V Roblekovi planini stoji planinska kočica in mogočen zidan hlev, ki dokazuje, da ima veli pomen tudi pozimi, ko drugi planinski hlevi po večini samevajo. Tamo vlada po zimi, ko zapade sneg, prav živahno življenje. Takrat vozijo Jezerjani deske in hlode iz svojih gozdov, kolikor jih imajo onkraj Roblekove planine ter les, ki ga pokupijo od Korčanov. Iz Kort ga vozijo do Roblekove planine in odtod po poti, ki je speljana pod Pristovškim Storžicem na Jezerski vrh. Ob ugodnem sanincu morajo vsi volji, kar jih Jezerjani ne rabijo v dolini za svojo vožnjo, v Roblekovo planino. Tudi nekaj parov konj vozi les iz Kort, ko je enkrat zadostno pohojena snežna pot. Korčani imajo pri tem priložnost, da vidijo domačo žival, ki se imenuje konj. Korčani sami pa ne držijo konj, ampak vozijo poletji in pozimi samo z volmi.

V eni uri dospel iz Roblekove planine po nalahno padajoči poti v Korte do cerkve. Cerkev stoji poleg Pristanikovega doma, hiše največjega posestnika v Kortah. Kakih 50 let je, odkar stoji v Kortah cerkev. Na svoje stroške je sezidal cerkev in župnišče stari oče sedanjega Pristavnika, sam je cerkev opremil in je tudi kupil zvonove. Župniki, ki hočejo preživeti stara leta v popolnem miru, si izberejo Korte za svoj dom. Med vojno pa so pastirivali v Kortah tudi zavedni koroški župniki, ki so se neprostovoljno zatekli v ta od vsega sveta popolnoma ločeni kraj.

Iz Kort pelje steza skozi peči na Obirsko. Okrog mnogih gričev je speljana ob precej strmeh pobočju Korškega potoka. Dokler še ni bilo v Kortah cerkve in pokopališča, so nosili po tej strmi stezi mrličje v Obirsko. Posebno nevarno je bilo pozimi, zlasti če je bilo pomrznilo je nosilec spodrsnilo in so pogrebci zleteli v mrtvecem vred po strmeh prepadu v potok; tedaj so rekli, da je mrtvi živega ubil. Ob posebno neugodnem vremenu so seveda Korčani s pokopom rajši počakali in s hranili mrtveca za par tednov v kaki hladni kleti.

(Dale.)